gemeenteraad Achtkarspelen

bezoekadres Stationsstraat 18, 9285 NH Buitenpost
postadres Postbus 2, 9285 ZV Buitenpost

t 14 0511 f (0511) 54 81 10
e gemeente@achtkarspelen.nl

BIC-code bank B.N.G., Den Haag
IBAN NL50 BNGH 0285 0001 01

Dossiernummer	:	Z2021-04714
Stuknummer	:	S2022-18344
Behandeld door	:	Jan Sijtsma
Email	:	gemeente@achtkarspelen.nl

Uw brief van	**Uw kenmerk**	**Bijlagen**	**Verzenddatum**
		5	8 november 2022

Onderwerp
Raadsinformatiebrief Lelylijn en Deltaplan

Geachte raad,

Het college wil op verzoek van het presidium de raad met deze brief informeren over de laatste stand van zaken van de Lelylijn en het Deltaplan. Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid op dit dossier. De 4 noordelijke provincies, waaronder de provincie Fryslân, zijn nauw betrokken bij de verdere uitwerking. De meest relevante thema's worden in deze brief toegelicht. Aan deze brief zijn een aantal bijlagen toegevoegd.
Op 17 november staat dit onderwerp met een presentatie geagendeerd voor de informatiecarrousel.

Uw raad is dit voorjaar op 16 mei 2022 tijdens een regionale informatiebijeenkomst in Kollum voor de 4 gemeenteraden over de Lelylijn en het Deltaplan bijgepraat door gedeputeerde Fokkens. De gehouden presentatie is aan deze brief toegevoegd (bijlage 1).

Aanleiding
Noord-Nederland (inclusief Flevoland) heeft zich sterk gemaakt voor een snelle treinverbinding tussen het Noorden en de Randstad; de zogenaamde Lelylijn. De nieuwe treinverbinding verbindt Lelystad en de steden Groningen en Leeuwarden, waarmee de reistijd tussen de Randstad en Noordelijk Nederland (ca. 50 min.) wordt verkort. Met de Lelylijn krijgen de noordelijke steden een betere positie in het Nationaal Stedelijk Netwerk, worden ze onderling beter met elkaar verbonden en ontstaan er meer kansen voor de sociaaleconomische ontwikkeling (brede welvaart) in Noord-Nederland. In het Coalitieakkoord van kabinet Rutte IV is de realisatie van de Lelylijn opgenomen en er is € 3 miljard gereserveerd. Het is een startkapitaal om met medefinanciering uit Europese fondsen en uit de regio (provincies) de Lelylijn te kunnen aanleggen.

Bouwstenen voor het Deltaplan
Op 7 december 2020 heeft de Tweede Kamer een motie (Amhaouch c.s.) aangenomen. In deze motie worden het kabinet en de vier noordelijke provincies gevraagd om een Deltaplan voor Noord-Nederland op te stellen om de bereikbaarheid en het wonen en werken te stimuleren, waarbij de Lelylijn een belangrijk onderdeel is. In navolging hiervan heeft de provincie Fryslân heeft de Friese gemeenten gevraagd hiervoor input te leveren. Vanuit de regionale ANNO-samenwerking is door de colleges van de vier 'ANNO-gemeenten' in onze regio op dit verzoek schriftelijk geantwoord. (bijlage 2).

De provinciale inventarisaties zijn verwerkt in de notitie 'Bouwstenen voor het Deltaplan' (deel A) (zie bijlage 3). De hoofdlijnen van deel A zijn:

- Volwaardige aansluiting op Nationaal Stedelijk Netwerk
- Verbetering regionale bereikbaarheid (Daily Urban System)
- Aantrekkelijkheid vestigingsmilieu wonen en werken neemt toe
- Agglomeratiekracht neemt toe; schaalsprong in sociaaleconomische ontwikkeling
- Noord-Nederland draagt volwaardig bij aan duurzaam groeipotentieel
- Positieve (maatschappelijke) Business-case (Brede Welvaart)

Gedeputeerde Staten hebben met deze bouwstenen ingestemd en de notitie is op 19 april 2021 aan het kabinet aangeboden. De notitie voorzag onder andere in 45.000 extra woningen in Fryslân, naast de autonome woningbouwbehoefte van 10.000 woningen.

Na deel A is er een verdiepend onderzoek naar de brede maatschappelijke effecten (kosten, baten) uitgevoerd. Het eindrapport 'Gezamenlijke analyse Deltaplan voor Noordelijk Nederland' (deel B) kwam op 8 maart 2022 beschikbaar (zie bijlage 4).

De hoofdpunten van deel B zijn:

- Spoormaatregelen Lelylijn
  * Aanzienlijke reiswinst Noorden-Randstand (ca. 50 min.)
  * Kostendekkende exploitatie
- Woningbouw
  * Aanbod van 220.000 extra woningen Noord-Nederland, waarvan 45.000 in Fryslân lijkt niet reëel. Het is realistischer om uit te gaan van 25.000-75.000 extra woningen voor geheel Noord-Nederland.
- Agglomeratie-effecten
  * Het onderzoek houdt slechts globaal rekening met agglomeratie-effecten

Het verdere proces
In de zomer van 2022 hebben het Rijk en de provincie Groningen, Fryslân en Drenthe bestuurlijke afspraken gemaakt over de uitvoering van het MIRT-onderzoek[1] naar de Lelylijn. Hiervoor is een bestuurlijke en ambtelijke werkgroep ingericht.

[1] MIRT: Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.

Vanuit GS Fryslân is aangegeven dat zij het Bestuursakkoord 'Lok op 1' en de provinciale Omgevingsvisie 'De romte diele' (inbreiding voor uitbreiding & naar aard, schaal en behoefte) als richtinggevende kaders ziet voor het Deltaplan.

In het MIRT-onderzoek wordt onderzoek gedaan en een voorkeursvariant in kaart gebracht. Er wordt gekeken hoe economie, woningbouw en een betere bereikbaarheid elkaar kunnen versterken. Ook wordt onderzocht hoe de Lelylijn kan bijdragen aan een betere internationale treinverbinding met het noorden van Duitsland en Scandinavië. Het kabinet wil dat de Lelylijn wordt opgenomen in het TEN-T netwerk[2]. Dat is belangrijk omdat het project dan bijdraagt aan een ontbrekende schakel in het internationale treinverkeer en daarmee mogelijk in aanmerking komt voor Europese subsidies. Dit past ook naadloos in het beleid om korte vluchten te vervangen door snelle treinverbindingen.

Minister Harbers (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) heeft op 18 oktober jl. vragen beantwoord van de Tweede Kamercommissie voor Infrastructuur en Waterstaat over de TEN-T-aanvraag. Daarbij heeft de minister aangegeven dat begin juli 2022 de Europese Commissie door Nederland schriftelijk is verzocht de Lelylijn op te nemen in het TEN-T netwerk. Het aangemelde traject loopt tot Groningen, vanaf Groningen is er aansluiting op de route naar Noord-Duitsland via de Wunderline. De eerste reactie vanuit de Europese Commissie is dat men bereid is de Lelylijn op te nemen in het uitgebreide netwerk van de TEN-T.

De uitkomsten van het MIRT-onderzoek Lelylijn vormen de basis voor een nog deze kabinetsperiode te nemen startbeslissing voor een MIRT-verkenning. Hiervoor moet een voorlopige voorkeursvariant uitgewerkt zijn met een betrouwbare kostenraming en zicht op minstens 75% van de financiering van deze voorlopige voorkeursvariant.

<u>Globaal tijdschema</u>

2022:	Burgerconsultatie (o.a. via FSP), start MIRT-onderzoek, onderzoek financiering EU (TEN-T) en alternatieven
2023:	1e resultaat onderzoeken, afronding onderhandelingen TEN-T
2024:	Eindresultaten onderzoeken, resultaten aanvullende financiering en start verkenning procedure Tracéwet/Omgevingswet[3]

<u>Burgerpanelonderzoek</u>

Gedeputeerde Staten (GS) heeft, op verzoek van Provinciale Staten, vooruitlopend op het formele traject het Fries Sociaal Planbureau (FSP) gevraagd een burgerpanelonderzoek (7.000 leden) uit te voeren over Lelylijn en het Deltaplan met de focus op wonen en mobiliteit. De resultaten van het onderzoek 'Het Deltaplan voor het Noorden' vanuit het Friese inwonersperspectief' zijn in juni 2022 gepubliceerd (zie bijlage 5).

---

[2] TEN-T: Trans-Europese Netwerken. Heeft als doel grensoverschrijdend verkeer mogelijk te maken. Daarvoor is het nodig dat transportverbindingen in Europa aan bepaalde eisen voldoen en geharmoniseerd zijn.

[3] Tracéwet is op dit moment van toepassing. Vanaf 1 juli 2023 zal (volgens de laatste informatie) de Omgevingswet van toepassing zijn.

Over de aanleg van de Lelylijn zijn de opvattingen verdeeld, hoewel de groep die positief oordeelt groter is (46%) dan de groep die negatief staat tegenover de Lelylijn (24%). Kansen worden gezien voor meer werkgelegenheid en minder autogebruik. Daar tegenover is er zorg voor natuur, milieu, landschap en de kosten. Het behoud van de leefkwaliteit wordt als belangrijk gezien. Jongvolwassenen (18-39 jaar) zijn vaak positiever (56%) over de Lelylijn dan de oudere leeftijdsgroepen. De meeste panelleden vinden dat er extra woningen moeten worden gebouwd om in te spelen op vergrijzing, ontgroening en bevolkingsdaling in Fryslân. Een kwart van de respondenten (24%) is van mening dat er voor de inwoners van Fryslân en voor mensen van buiten de provincie moet worden gebouwd.

Statendebat Lelylijn – Deltaplan
Op 13 juli 2022 is er een debat in Provinciale Staten geweest. Tijdens dit debat (https://fryslan.notubiz.nl/vergadering/882618) zijn door de verschillende partijen hun standpunten en zorgen gedeeld en vragen gesteld. In de Staten is waardering en steun voor de inzet van het College GS op het dossier Lelylijn - Deltaplan. Het debat heeft niet geleid tot nieuwe inzichten en/of aanpassingen in het lopend proces. De rijksoverheid is aan zet voor de startbeslissing voor de Tracéwet/Omgevingswet.

In het debat zijn een drietal moties ingediend.
- Alternatief investeringsplan (mocht Lelylijn niet doorgaan)
- Democratische legitimatie
- Geef jongeren meer een stem (jongvolwassenen meer betrekken)

De motie ‘Geef jongeren meer een stem’ is aangenomen, de andere moties niet. In de aangenomen motie wordt GS verzocht om jongvolwassenen extra te betrekken bij de ‘Lelylijn-onderwerpen’: wonen, werken en mobiliteit. En daarnaast om in het participatiebeleid van de provincie op te nemen hoe jongvolwassenen betrokken en bereikt worden bij grote opgaven die veel impact hebben op hun toekomst, bij voorbeeld de woningnood, de werkgelegenheid en klimaatverandering.

Positie van de overheden
Bevoegdheden Rijk en provincie
Het Rijk is het bevoegd gezag om een Tracébesluit/Projectbesluit voor de Lelylijn te nemen en de planologische inpassing te regelen. Verwacht mag worden dat het rijk deze inpassing nauw zal afstemmen met betrokken gemeenten en provincies. De betrokken provincies kunnen kaders meegeven.

Er zijn meerdere vergunningen nodig, zoals de Omgevingsvergunningen op het onderdeel Natuur op grond van de Omgevingswet. De provincie (GS) is hiervoor het bevoegd gezag. Het is de verwachting dat het Rijk die bevoegdheid naar zich toetrekt in het kader van het Projectbesluit.

Bevoegdheid gemeenten
De gemeenten (raden) zijn bevoegd bestemmingsplannen/Omgevingsplannen en Omgevingsvisies vast te stellen t.b.v. de planologische inpassing van woningbouw en andere ruimtelijke ontwikkelingen als gevolg van de aanleg van Lelylijn. Dit speelt nadat er afspraken zijn gemaakt tussen provincie/gemeentelijke woonregio’s enerzijds en het Rijk anderzijds over deze programmering van woningbouw.

De gemeenten kunnen zich op later moment inhoudelijk tijdens de raadpleging en procedureel (via inhoudelijke reactie) voegen in de procedure van de Tracéwet/Omgevingswet. Zie onderstaand schema.



Gemeenten kunnen, al dan niet in regionaal verband, alvast nadenken en plannen maken op welke wijze ze met ruimtelijke en infrastructurele initiatieven en de landschappelijke randvoorwaarden willen anticiperen op de eventuele komst van de Lelylijn. Er is wel een verschil in de 'mate van betrokkenheid' tussen de gemeenten met een halte aan de Lelylijn en de gemeenten op afstand daarvan, zonder halte. Heerenveen, Drachten, Groningen en Leeuwarden krijgen een halte aan de Lelylijn. In deze gemeenten liggen de grootste ambities, uitdagingen en kansen voor ruimtelijke ontwikkelingen (waaronder wonen en werken) en de onderliggende infrastructuur. Dat komt ook naar voren in de onderliggende onderzoeken deel A & B.

De regio Noordoost Fryslân is met Groningen en Leeuwarden verbonden door de bestaande spoorlijn via Buitenpost, De Westereen, Feanwâlden en Hurdegaryp. Het zuiden van de regio ligt dicht bij Drachten. Ook de gemeenten in de regio Noordoost Fryslân, die buiten de directe invloedsfeer van de Lelylijn liggen, kunnen inspelen op de komst van de Lelylijn en op die wijze een bijdrage leveren aan het Deltaplan.

Bijlagen:

1. Presentatie Deltaplan NN-regio
2. Beantwoording vragen provincie Lelylijn ANNO
3. Deel A: Bouwstenen voor het Deltaplan
4. Deel B: Analyse Deltaplan NN
5. Friese Inwonersperspectief op Deltaplan (Fries Sociaal Planbureau)